

9.

ROČNÍK

ORAFARS - SKALKKA 2016

PREAMBULA SYMPÓZIA

ORA ET LABORA • Most, ktorý preklenul hranice storočí • V. a VI. storočie: z chaosu zániku k poriadku a Svetlu • Architekt v Monte Cassino kreslil pre Európu • Svätý Benedikt • Potom benediktíni • V XI. storočí: Na Skalke pri Trenčíne pustovník Beňadik s učiteľom Svradom-Andrejom • V XIII. storočí benediktínske opátstvo • Misia obnovujúca dobro Evanjelia i dobro slovenskej kultúry • Kultúry národa, ktorý už vtedy prispieval svojou hrivnou ku kultúrnemu bohatstvu Európy • Svetadielu, ktorý je dnes opäť v pohybe • V Európskom dome sa byty národov už takmer zjednotili • I nanosili do nich nábytok • Napriek tomu autentický európsky duch akoby zostal za dverami • Bohaté spektrum umenia dáva príležitosť pootvoriť dvere • Ponúkame preto myšlienku výtvarno-literárneho sympózia k pocte a k podpore odkazu Skalky • ORA ET ARS •

► Slávnostná vernisáž 8. ročníka sympózia
ORA ET ARS SKALKA 2015 v areáli kláštora na Veľkej Skalke
18. 7. 2015

ÚČASŤNÍCI

■ VÝTVARNÁ SEKCIA:

Poľsko:

- **Eugeniusz Molski**, Nowy Wiśnicz

Španielsko:

- **Maria Jesus Machek-Rivero**, Bratislava

Slovensko:

- **Katarína Babálová**, Trenčín
- **Ján Gáll**, Košice – Rozhanovce
- **Ján Hubinský**, Trenčín

- **Iva Jarošová-Štrbová**, Bratislava
- **Martin Kellenberger**, Bratislava
- **Peter Krupa**, Levoča
- **Kristína Šubjaková**, Martin
- **Jozef Vydrnák**, koordinátor výtvarnej sekcie, Dubnica nad Váhom

■ LITERÁRNA SEKCIA:

Slovensko:

- **Mila Haugová**, Bratislava
- **Igor Hochel**, Nitra
- **Ján Tazberík**, Bratislava
- **Ján Zambor**, Bratislava
- **Rudolf Dobiáš**, koordinátor literárnej sekcie, Trenčianska Teplá, časť Dobrá

Milí návštevníci Skalky, vážení účastníci sympózia.

Tichý a nenápadný príbeh benediktínskych mníchov sv. Andreja-Svorada a sv. Beňadika, ktorý nás spre-vádza tu na Skalke, naberá každý rok na svojej sile.

Aj vďaka medzinárodnému výtvarno-literárnemu sympóziu ORA ET ARS SKALKA si to veľmi intenzívne uvedomujeme.

Zaujatí magickou atmosférou miesta prišli sem výtvarníci a literáti tento rok už po deviatykrát. Pred šiestimi rokmi sa k nim pridali historici s kultúrno-historickým seminárom.

Areál Veľkej a Malej Skalky zažíva okrem týždňovej tvorivej prítomnosti umelcov aj dve vernisáže a uvedenie nových diel. Popritom Skalka v dielach zo všetkých doterajších ročníkov sympózia putuje po výstavných priestoroch na Slovensku i v zahraničí ako ORA ET ARS VIATOR. Tento rok k sympóziu navyše pribudlo aj autorské čítanie poézie venovanej Skalke.

Stretnutie s umelcami v Trenčíne je pre mňa každoročne vždy niečím novým a obohacujúcim. Obdarení schopnosťou tvoriť, učia nás pozerat' sa a aj vidieť, obdivovať a aj ticho počúvať. A keď sa potom pozerám okolo seba pri slávnostnej vernisáži na steny našej Skalky, cítim čistotu, akúsi obnovu, obrovskú šírku a silu zo spojenia miesta a vystavených diel. Sympóziu považujem za náš spoločný sviatok.

A preto sa chcem poďakovať všetkým organizátorom i autorom za možnosť byť pri tom a vnímať stále výraznejšiu stopu onoho tichého príbehu.

Richard Rybníček
primátor mesta Trenčín

Kurátor sympózia a výstavy po sympóziu

- **PhDr. Marián Kvasnička**, Trenčín
historik a znalec umenia

Miesto konania sympózia:

- **Areál Malej a Veľkej Skalky pri Trenčíne**

Termín konania sympózia:

- **20. – 26. jún 2016**

Hlavný organizátor:

- **Mesto Trenčín**

Spoluorganizátori:

- **Trenčiansky samosprávny kraj**
- **Trenčianske osvetové stredisko v Trenčíne**
- **Farský úrad Skalka nad Váhom**
- **Beňadik, n. f.**
- **T-VIA, o. z.**
- **Verejná knižnica Michala Rešetku v Trenčíne**

9. ročník ORA ET ARS SKALKA 2016

Medzinárodné
výtvarno

literárne
sympóziu

Ing. Jaroslav Baška
predseda Trenčianskeho samosprávneho kraja

Milí umelci, organizátori, návštevníci,

Ma najstaršie pútnické miesto na Slovensku – starobylá Skalka pri Trenčíne – vzbudzuje zvláštny záujem u všetkých, ktorí ju navštívia. Mojm koníčkóm je cyklistika a chodievam na bicykli aj okolo Skalky. Priznám sa, že pre mňa dýcha atmosférou, ktorú však neviem popísať. Vykresliť ju ale vedia takmer dokonale svojimi dielami umelci, ktorí sa tu schádzajú a už deväť rokov im je Skalka inšpiráciou.

Trenčiansky samosprávny kraj a Trenčianske osvetové stredisko v Trenčíne podporujú medzinárodné výtvarno-literárne sympóziu od jeho počiatku. Aj keď som relatívne mladým županom, pokiaľ ide o moje pôsobenie na župe, cítim, že Skalka sama osebe nám nedovolí, aby sme ju opustili, aby sme na ňu zabudli. Práve pre jej výnimočnú silu tvorivého ducha, pre to nepopísané a nehmataťelné, pre citelný duchovný potenciál. Preto sem radi chodia naši aj zahraniční umelci, preto sem chodia návštevníci.

Milí umelci, svojimi umeleckými dielami sa spoločne s organizátormi podpisujete pod úspech a čoraz zvučnejšie meno sympózia ORA ET ARS. Výtvarné a literárne diela vytvorené majstrami na tomto sympóziu prinášajú návštevníkom harmóniu a únik od súčasnej reality, ktorú žijeme rýchlo, bez zastávky a oddychu.

Za to malé a osviežujúce zastavenie s umením a našou Skalkou vám, milí umelci, a vám, ktorí každoročne zorganizujete sympóziu, patrí poďakovanie a moja úcta.

Kláštor na Veľkej Skalke. Foto: Štefan Kačena.

Na tému modlitba a poézia

Pojem modlitba sa spája s náboženským kontextom, v našom priestore najmä s kresťanstvom. Modlitba je žánrom náboženskej literatúry. Jestvuje však aj básnická či literarizovaná modlitba, ktorá je žánrom lyriky. Základom modlitby je rozhovor s Bohom. Modlitby sú okrem iného individuálne a kolektívne. V náboženskej modlitbe sa subjekt obracia na Boha alebo na svätých, v básnickej sa môže obracať aj na sakralizovanú či zbožštenú ľudskú bytosť i na prírodu. Starou formou náboženskej modlitby, ktorá má aj básnickú umeleckú platnosť, je biblický žalm. Tieto útvary prináša najmä starozákonná kniha *Žalmy*. Literarizovaný žalm sa zakladá na nevyhnutnom kontakte s biblickými žalmami. Klasický žalm má osobité poetologické znaky, medzi ktoré patrí verset a biblický paralelizmus. Popri afirmatívnych biblických a literarizovaných žalmoch a iných druhoch básnickej modlitby jestvujú aj kontroverzné. Medzi žalmami, biblickými aj literarizovanými, registrujeme aj kontroverzné zaklínacie. V rámci kontroverzných básnických modlitieb sa niekedy stretáme i s blasfemickými či subverzívnymi. Aj v modlitbách básnikov, ktorí sa hlásili ku kresťanstvu, neraz nachádzame protirečivé rozmery. Zavše sa v nich objavujú výčitky Bohu, že stvoril človeka v tej podobe, ako ho stvoril, že dopustil nešťastia, katastrofy atď. Druhom modlitby sú litánie, ktoré majú tiež náboženskú aj literarizovanú podobu. Vyznačujú sa osobitými poetologickými znakmi, z ktorých zakladajúcimi sú priradované pomenovania vzťahujúce sa na apostrofovaný objekt vyzývania a prosebná formula. V 20. storočí sa nimi inšpirovala nielen duchovne orientovaná, ale aj avantgardná poézia. Slovenské básnické litánie nedávno obohatil Rudolf Dobiáš básňou *Litánie ku skale, z ktorej zbojníci zhodili pustovníka Beňadika do Váhu*.

Modlitba v poézii je vecou rešpektu pred tradíciou, i literárnou. V básnickej modlitbe je však dôležité osobité umelecké tvarovanie, lebo – aby som voľnejšie parafrázoval Milana Rúfusa – aj z takejto modlitby sa môže stať mlynček. Dobré básnické modlitby často nestoja mimo naliehavej životnej problémovosti, našej individuálnej situácie a situácie súčasného človeka. Tým nechcem povedať, že neprijímam básnické modlitby, ktoré majú charakter čistej poézie.

O modlitbe či modlitebnosti, najmä žalmickej, som písal alebo som sa o nich aspoň zmieňoval v spojitosti s poéziou Pavla Országha Hviezdoslava, Ivana Kraska, Martina Rázusa, Štefana Krčméryho, Vladimíra Roya, Jána Smreka, Emila Boleslava Lukáča, Ladislava Novomeského, Valentína Beniaka, Andreja Žarnova, Janka Silana, Štefana Sandtnera, Jána Motulku, Karola Strmeňa, Paľa Bohuša, Ivana Kupca, Milana Rúfusa, Viliama Turčányho, Jána Stacha, Jána Buzássyho, Rudolfa Dobiáša, Jána Švantnera, Petra Repku, Michala Chudu, Daniela Pastirčáka, Dušana Mitanu, Dany Podrackej a i. Z tohto dôvodu vari môžem byť teraz osobnejší. Azda bude produktívne, ak sa v rámci sympózia, ktoré má charakter umeleckej dielne, pristavím pri niektorých svojich prekladových básňach autorov 20. storočia a pri svojich pôvodných básňach.

S netradičným významovým tvarovaním modlitby súvisiacim s radikálnym uchopením témy vojny sa stretávame v *Modlitbe* ruskej poetky Anny Achmatovovej, ktorá vznikla rok po vypuknutí prvej svetovej vojny. Poetka sa s prosbou obracia na priamo nepomenovaného Boha, aby v krajnej situácii ohrozenia slobody vlastnej krajiny mala silu osobný záujem uprednostniť pred nadosobným:

Daj, nech roky ma choroby súžia,
záduch, horúčka, nespavosť,
zbav ma diétaťa, drahého muža,
žriedlu piesní tiež rozkáž: dost –
takto modlím sa, zmučená strastou,
po dňoch sytených úľakom,
aby ťažký mrak nad mojou vlastou
stal sa žiarivým oblakom.

Z celkom iného súdka je ďakovná modlitba ďalšej ruskej poetky Mariny Cvetajevovej v básni *„Ďakujem ti pokorne“*, v ktorej lyrická aktérka vskutku nekonvenčne ďakuje Pánovi aj za „telo čarovné“ a za „horúcu krv“ a dokonca aj za „počasie“, odkrývajúc tým vlastný naturel:

Ďakujem ti pokorne,
Pane, za dar mora, súše
a za telo čarovné
a za nesmrteľnosť duše

a tiež za horúcu krv
a za dobrú chladnú vodu.
A za lásku najsamprv.
Za počasie – za prírodu.

Z ruskej poézie do tretice pripomeniem *Modlitbu* Andreja Voznesenského, ktorá je prosbou o záchranu a analytickou identifikáciou „sebabarbarstva“ súčasníka, ako o tom svedčí už prvá strofa básne:

Zachráň nás, Pane náš, pred novým žalom.
Náš Rim dnes neboria barbari odniekaľ.
Zachráň nás, Pane náš, pred seababarbarstvom,
pred seababarbarstvom zachráň nás, Bože náš.

Moja pôvodná báseň s názvom *Modlitba*, ktorú tu uvediem, sa usiluje uchopiť existenciálnu situáciu subjektu a má ďakovno-prosebný ráz:

Prof. Ján Zambor

Je jeseň, iste.
Z koruny nestriasam len
zoschnuté lístie.

Vďaka, že stromy sa plodom tešia.

Keď náklad zlomí oje,
kiaľ prijmem to, čo je,
i márnosť boja.

oea oii aeea
oea eo oe
i aoo oe
u oa oa

Posledný odsek je začiatkom *Otčenáša* v samohláskovej podobe. Približne tak som ho počul, keď sa ho ženy v mojom detstve modlili pri kríži v rodnej dedine Tušická Nová Ves. Postup, ktorý možno označiť za avantgardný alebo neoavantgardný, má zakotvenie v empirii tradičnej východoslovenskej dediny.

Nedávno som si uvedomil, že popri básňach, ktoré sú celé modlitbami, jestvuje dost takých, v ktorých je modlitebná iba ich koncovka, čo súčasne poukazuje na dôležitosť modlitebnosti, keďže sa spája s exponovaným miestom básne. Okrem toho to azda signalizuje, že modlitebnosť v poézii by mala byť niečím vzácnym, v záujme jej hodnovernosti by sa nemala nadužívať, stačí jej fragmentárna prítomnosť v umeleckom texte.

Takouto básňou je už *Proglas*, žánrovo synkretický útvar, ktorého posledné verše majú oslavný modlitebný charakter, hoci v nich nejde o priamy rozhovor s Bohom:

To jemu všade všetka sláva prislúcha
i česť i chvála, Synovi, a v jednote
s Bohom Otcom, so Svätým Duchom patrí mu
na veky vekov od každého stvorenia.
Amen.

V básni mexického autora Octavia Paza *Panna* má záverečný pasus modlitebný prosebný charakter. Autor na konci poslednej elegickej časti básne dáva prevrátiť lyrickej aktérke v situácii straty kľúča od dverí k vlastnej minulosti:

Pane, otvor mi brány svojho mraku,
otvor mi svoje nezavreté jazvy,
zošli mi dážd na scvrknuté prsia,
zošli mi dážd na kosti, kamene,
svojím semenom preraz moju kôru,
kamennú kôru zatvrdnutej krvi.
Do noci Počiatku ma navráť, Pane,
nech z tvojho boku oddelí sa matná
planéta, nech ju tvoje svetlo zažne.

Paz je, mimochodom, aj autorom kontroverznej modlitby *Neprítomný*, u nás prístupnej v českom preklade Lumíra Čivrného (*Na brehu sveta*, 1966).

Niekedy má záver básne povahu výzvy na spoločnú modlitbu. Tak je to napr. v básni španielskeho autora Luisa Cernudu *Góngora*. Verše sú výzvou na modlitebné poďakovanie Bohu za posmrtný pokoj barokového básnika, ktorého sa mu v posledných rokoch života nedostalo:

Podakujme Bohu za pokoj Góngoru premoženého;
poďakujme Bohu za pokoj Góngoru exaltovaného;
poďakujme Bohu, že ho vedel vrátiť (ako urobí s nami),
napokon bezvýznamného, už pokojného, v svojej ničote.

Posledné verše básne Anny Achmatovovej *Večer* sú výzvou na ďakovnú a oslavnú modlitbu za vytúžené stretnutie s milovaným, hoci vzhľadom na konkrétne prejavy nápadníka ho lyrická aktérka vníma rozporne, ba záporne; preto výzva na modlitbu vyznieva skôr trpká a groteskne:

Ďakuj a veleb nebesá –
si po prvý raz s milovaným.

Takéto využitie modlitby v básni je nesporne originálne.

Záver básne Mariny Cvetajevovej *„Oblok svieti v tme“* je výzvou na modlitbu za dom, v ktorom osamotene do noci svieti oblok, presnejšie za tých, ktorých oblok svieti do noci, vrátane lyrickej aktérky básne:

Pomodli sa, brat, za bdejúci dom
s jasným oblokom.

Pri písaní tejto úvahy som si uvedomil, že dost často sa modlitebná koncovka ocitá aj v mojich pôvodných básňach.

Záverečné verše mojej básne *Pár písmen na pochvalu Konštantínovi Cyrilovi* sú v situácii krízy jazyka prosebnou modlitbou, obracajúcou sa k Bohu a k sv. Cyrilovi, aby nám vnukli pravé slová:

†
DI_ECÉZ_Y†
†
SVÁTÝNA
PUSTOVNÍKOV
A•PATRŇONOV
NITRIANSKEJ
DIECÉZY

SV. ANDREJA-SVORADA•A•BEŇADIKA
www.putnickemiestoskalka.sk

V tej záplave slov, ktoré na nás útočia,
v potope, ktorá nezavlaží suchú zem,
Kyrié, Kyrillos, vnuknite nám ozajstné!

Umelé pestré dažde – chabá náhrada.
Na vyprahnutosť zosielať pravý dážď,
hojný dážď Božích písmen, zúrodňujúci!

Posledný verš mojej básne *Ľudovít Štúr. Príbeh národa, príbeh reči* má podobu výzvy na ďakovnú modlitbu za prínos tejto osobnosti, za jej ľudské vlastnosti a za jej aktivizujúcu prítomnosť v našom živote. Odcitujem celú záverečnú pasáž básne:

Ďakujeme ti, Ľudovít,
za tvoj rýdzi štít,
za nespútanosť a hrdosť tvojho ušľachtilého
a dobroprajného ducha,
za nepopúšťajúce odhodlanie a výdrž,
za pustovnícku obeť.

Stále nás z prachu dvíhajú a z ospalosti duria.

Podakujeme nebu za Ľudovíta Štúra.

Výzvou na prosebnú modlitbu v okruhu blízkych ľudí za „stratenca“ je posledný verš mojej básne *Na stole sviecu zažali*:

Pomodlíme sa za stratencov návrat.

Prosebnou modlitbou samého subjektu básne znova v existenciálnej situácii – ako si to všimol v recenzii Boris Mihalkovič – sa končí i moja *Jarná báseň* zo zbierky *Dom plný neviditeľných*. Keďže je to posledná báseň knihy, modlitbou sa končí aj ona:

Rozpútavajúca sa energia
čo sa chceš vyliat' z brehov
prestúp ma
bezradného
silou
vierou
nehou

Aspoň na chvíľu
kým mnou nezamáva
striehnuca neľútostná správa

A keď ma bude zrážať
do temravy
pomôž mi svetlo
nech ma celkom
neprihniavi

Akýmsi prechodom medzi básňou – modlitbou a básňou s modlitebnou koncovkou je moja báseň *Prosby v chrámoch sv. Klimenta a sv. Nauma* z cyklu *Pri Ochridskom jazere*. Ráz prosebnej modlitby má druhá časť básne, ktorú tvoria prosby o odpustenie, že naši predkovia žiakov solúnskych bratov vyhnali a aj my sme ich vyhnali a vyháname zo srdc, a prosby za deti:

Odpusťte našim predkom, čo vás vyhnali,
a odpusťte aj nám, že sme vás vyhnali
a vyháname zo srdc.
Úpenlivo vás
prosím za deti: nech pod šľapou nájdú zem,
nech nad vodou, ich životom, sa zažne lúč.

V básni *Ako ľahko sa môže stať* som prosebné modlitebné verše umiestnil na iné exponované miesto básne – do jej motta. V básni sa hovorí o našej ustavičnej individuálnej možnosti – dopustení, že rezignujeme na každodenný životný zápas a začneme sa opúšťať. Vo vlastnom motte rozvíjam myšlienku z eseje Ľudovíta Štúra *Neopúšťajme sa*:

V prosbe o dostatok síl
ako zo Štúrových úst:
Pane, len to nedopušť,
aby som sa opustil.

Tieto verše môžu byť aj záverom mojej reflexie.

Ján Zambor

Autor je básnik, literárny vedec, prekladateľ, vysokoškolský profesor

Iva Jarošová-Štrbová: *Duch tisícročia*, morené drevo, 90 x 100 cm, 2016

◀ Literatúra

Kolektív autorov: Proglas a básnické interpretácie. Bratislava: Literárne informačné centrum, 2012.
Mihalkovič, B.: S diskretným apelom na ľudskosť. In Pravda, príloha Vikend, 11. 4. 2015, s. 32.
Manrique, J.: Slohy na otcovu smrť a iné španielske elégie. Dunajská Lužná, MilaniuM, 2010.
Paz, O.: Každodenný oheň. Preložil J. Zambor. Rkp.
Paz, O.: Na brehu sveta. Preložil Lumír Čivrný. Praha: SNKLaU, 1966.
Slová Slovanov. Bratislava: Literárne informačné centrum, 2013.
Valcerová, A.: Zamborov Dom plný neviditeľných v intertextuálnych súvislostiach. In K poetologickým a axiologickým aspektom slovenskej literatúry po roku 2000 III. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2015, s. 30–47.
Zambor, J.: Báseň a ticho. O poézii slovenských, ruských a španielskych básnikov. Bratislava: Národné literárne centrum – Dom slovenskej literatúry, 1997.
Zambor, J.: Interpretácia a poetika. O poézii slovenských básnikov 20. storočia. Bratislava: AOSS, 2005.
Zambor, J.: Stahovavé srdce. Michalovce: Zemplínska spoločnosť, 2007.
Zambor, J.: Tvarovanie básne, tvarovanie zmyslu. Bratislava: Veda, 2010.
Zambor, J.: Kniha ruskej poézie. Prešov: Vydavateľstvo Michala Vaška, 2011.
Zambor, J.: Rudolf Dobiáš: Rozhovory s Rúť a iné básne. In Slovenské pohľady, 2014, roč. IV.+130, č. 2, s. 129 – 132.
Zambor, J.: Dom plný neviditeľných. Dunajská Lužná: MilaniuM, 2014.
Zambor, J.: Vzlyky nahej duše. Ivan Krasko v interpretáciách. Bratislava: Literárne informačné centrum, 2016.

Zvečnelý básnik Milan Rúfus svojho času v zbierke Zvony napísal hlbokomyseľnú báseň, ktorú považujem za dobré východisko k prijatiu a interpretácii nášho sympoziálneho podujatia. Dovoľte, aby som ju odcitoval a na jej základe aby sme si mohli približne pomenovať, aký zmysel má vyvolávať ducha sacrum, posvätnosti, duchovnej tradície, ktorou je tento kraj – a špecificky Skalka so svojou svätyňou, kláštorom a pustovníkmi – stigmatizovaný.

Niešť bremeno a spievať.

**Ty si vedel,
kto nosí krásu na krst.
My už nie.**

My nevieme, my iba poznáme.

**Ako sa naťahujú hodinky.
Koľko má kostí veľryba. I báseň.
Ó, každý chlpek, trikrát spočítaný,
na tele krásy. Čo s tým, čo s tým?**

**S múdrením, ktorým pribúda
ničoty ako vlčej tmy – a básnik,
zhodený jazdec, z jamky po podkove
chce stvoriť koňa.**

Úzkosť, únava...

Jak deti v lese sme zabúdili v mnohom.

**A krásu, ktorá tykala si s Bohom,
sama sebe dnes rozpráva
zmätené, čudné veci.**

Nechcem sklznúť do polohy učiteľa slovenskej literatúry, skôr vybrať niektoré kľúčové významové ohniská, ku ktorým sa výtvarníci – bez toho, že by to bolo explicitne formulované – intuíciou a vlastnou víziou, ako aj vlastnou duchovnou skúsenosťou vracajú. Málokto spieva, keď má niešť bremeno. Pohodlnosť stojí menej energie. Kedysi krásu na krst nosil Najvyšší, dnes sme ten priestor sekularizovali, vyprázdňovali, dobrovoľne opustili v mene deformovanej predstavy o slobode. Poznáme stále viac, len múdrosti je paradoxne akosi menej. Ak všetko rozoberiete do detailov, spočítate, zakalkulujete, zatriedite, s veľkou pravdepodobnosťou prehliadnete ducha. Kedysi ucelená predstava sveta a jeho účelového poriadku v Božom dizajne získala vážne postmoderné a relativizujúce trhliny. A tak ako ten fatálny jazdec sa iba z jamky po podkove snažíme vytesniť koňa, celok, zmysel všetkých tých ničivých partikularizmov a rozdelenia. Etos krásy, dobra a pravdy mal od antických čias cez odkaz otcov stredoveku až po

ruptúru osvietenstva dotyk s Absolútnom. Stratou tohto dotyku strácame kompas. A odtiaľ tie zmätené, čudné veci, to blúdenie, úzkosť, únava, civilizačný krč. Ak by som to mohol zhrnúť, naše sympóziu – aj vo svetle prítomných diel a osobného vkladu jednotlivých autorov – je akoby obnovením tykania si s Bohom, renesanciou posvätnosti, kontempláciou starých dejov, v ktorých vzývaní je možná nejaká budúcnosť. Skalka v tomto zmysle chce byť skalou, bremenom, ktoré sa oplatí niešť so spevom v srdci, maľovať, sochať, kresliť, písať, rozprávať, obcovať v obci pohyblivého spoločenstva, ktoré tu za tie roky reálne vzniklo. Aj keď sa menia osoby, duch zostáva rovnaký a vane, ako vždy, kam chce. Po týždni v horúčosti dňa, v chlade kláštornej jaskyne, v nádvorí kláštora pod skalami a tŕňou lesa, v domčeku tehotnom tvorbou a spoločným zdieľaním, nám navial túto úrodu.

PhDr. Marián Kvasnička, kurátor sympózia

Eugeniusz MOLSKI to má snáď vo svojej národnej a duchovnej DNA, že ikonografia jeho malieb je napriahnutá medzi východnou, byzantskou spiritualitou a západným modernizmom. Na jednej strane ikonické a hieratické aspekty v kresbe a kompozícii, na strane druhej spontánna prednesová dikcia a vznešený kolorit v akordoch červenej a modrej farby. Opakované vyvolávanie ducha a odkazu našich pustovníkov, vnímanie segmentov prírody a prostredia, kde žili, tvorí pevnú súčasť jeho ikonografie. Eugeniusz je tvorca, ktorý neverí v prázdnotu, všetko, čoho sa dotkne, premení na svoj obraz. Nech je to kus laty, škridly, tehly či kameňa. Pod rukami mu vykvitli malé madony, mamy, ženy, rodičky, najkrajšie Božie sny.

Martin KELLENBERGER, hravý syn hravého ilustrátora a poeta línie a farby, sa nikdy nedal celkom zviazať ani Maurovou legendou, ani biblickými alegóriami, ani nie vedutami tohto premodreného kraja. V *Malej modlitbe* nachádzame mnohé figurálne,

Eugeniusz Molski: Beňadik, akryl, 100 x 70 cm, 2016

animálne, dekoratívne motívy, nie nepodobné detským snom. Popri veselých naráčiach v rozžiarených farbách sú tu aj akcenty tmavých smútkov presne tak, ako to chodí aj v našich nepokojných životoch. V kompozícii *Kláštora* nejde o jeden jediný objekt meditácie a askézy, ale o akýsi úhrn, syntézu chrámovosti vôbec, teda miesta posvätného kultu, liturgie, umenia, požehnanej radosti i profánnych ľudských dejín. Martinov kreatívny optimizmus sa premieta aj do tých šrafúr, lineárnych arabesiek, slnečných farbičiek, a napriek ľahkosti nepôsobí zľahčujúco.

Diela **Petra KRUPU** rezignujú na ilustratívnu, veristickú realitu, ktorá sa na týchto miestach viac než kde inde tlačí do očí. Sleduje skôr ponorný prúd duchovného zápasu, vpád svetla, exaltáciu vytrženia v *Poslednom výdychu Svorada*. Diagonály zatekaných vertikálnych línií bez klasickej obrazovej funkcie môžu znamenať prudký vzmach k tomu, čo nás presahuje. Horizontálne ostne, nie nepodobné dreveným ostňom zo Svoradovej „spálne“ v starom strome, ako hovorí legenda, vyznačujú pokušenia, slabosť tela, páľavu vášne, boj s démonmi ľudského srdca. Čo je vari ešte podstatnejšie, aj mimo týchto významov je pre mňa Krupov prístup aj tematizovaním samotného procesu maľby, ktorá nikdy nevie, kedy má dosť. Náhodou presne teraz.

Iva JAROŠOVÁ-ŠTRBOVÁ svoju misiu na tohtoročnom sympóziu pojala ako naozajstnú duchovnú a výtvarnú misiu, maliarsku rehoľu. V nádvorí kláštora rozložila svoj stan s uchom priloženým na stenu jaskyne a okom opretým o vnútorný hlas, aby mohla vyniesť na svetlo dňa svoje meditácie nad údelom a odkazom skalských svätcov, nad Kristovým krížom, nad tichou radosťou Matky Božej s dieťaťom. V tomto zmysle je jej figurácia sakrálna jasná vo svojej mäkkej nejednoznačnosti. V pastelových kresbách sa uvoľnila k väčšej abstrakcii, ktorej však nechýba jemný mystický vánok: zobrazuje cestu duše labyrintom osudu a vlastnej slobody k šťastiu, ktoré je garantované zhora. Maľby na drevo sú ako vyšepkané modlitby, ktoré ctia materiál, no tento povyšujú za hranice zmyslov a povrchnej senzibility.

Mäkký, lyrický variant sakrálnej témy bez expresívnej exaltácie a hystérie predstavuje **Kristína ŠUBJAKOVÁ** v obrazoch, ktoré reagujú na konkrétnu urbanistiku kláštora alebo na celkové fluidum sympózia. Nevyhýba sa ani angelologickej téme či tušeniu nebeskej brány, kam je veľa povolaných, ale... To je práve ten problém. Autorka nehýri silenou farebnou orchestráciou. Jej obrazy vyznačuje: svetelná luminiscencia s prvkami atmosféry a tajomstva, štruktúrna povaha prednesu a poetická farebná súhra smerujúca k mo-

nochromatickým dvojzvukom. Trochu snová povaha týchto prác ponúka dobrý dôvod na stíšenie sa pred tajomstvom.

Ján HUBINSKÝ je výtvarník duchom a dušou, a zároveň skvelý remeselník, ktorý cíti a ctí rudimentárne materiály dreva, kameňa a kovu. Niet vari jednoznačnejšieho symbolu, ako je konflikt vertikálnosti a horizontality v embléme utrpenia, v kríži. Počas sympoziálneho týždňa sa teda lopotil s krížom, ktorý je zdvojený a materiálovo diferencovaný. Možno je to návod, ako upnúť svoje osobné trápenia na bolesť Ukrižovaného a nádej Vzkrieseného. Tvaroslovie aj

Iva Jarošová-Štrbová: Okno do neba, pastel, 70 x 50 cm, 2016

v tomto duchu slúži pevnosti, jednoduchej sile, čistému výtvarnému výrazu, ktorý nepotrebuje anekdotické odbočky a ornamenty. Aj keď niekomu bude chýbať anatomicky exaltovaná tvár Krista, stačí, ak si do tejto ťaživo jednoduchej rovnice premietne vlastný život.

Najmladší z maliarov **Ján GÁLL** nás ako organizátorov zaujal už na výstavách celoslovenského Výtvarného spektra – predovšetkým obrovskou figurálnou energiou a účelnou expresiou vo farbe a prednese.

Počas uplynulého týždňa privolával *Anjela strážneho* z detských liet, ale aj výraz trním korunovanej tváre, tejto obety za nás. Z výtvarného hľadiska je zrejme, že východisko jeho inšpirácie je veristické, súvisí s humánnou anatóniou a psychologickým výrazom človeka, jeho existenciálnou situáciou a drámami. No neuspokojuje sa iba s týmto, nakoľko od figuralizmu potom plochu ťahá smerom k voľnej emanácii farebnej plochy a temperamentného prednesu.

Rodáčka zo španielskej Granady **Maria Jesus MACHEK-RIVERO** nezaprie iniciáciu španielskou mystickou školou v ohromnom oduševnení a tichom páťose svojej až plastickej výtvarnej vízie. Tento vznešený posvätný duch si v jej prípade posluhuje zaujímavou tvorivou metódou, pri ktorej sa najskôr nanáša štruktúrally a reliéfne cítený substrát, ktorý sa až v druhej fáze pigmentuje a stváňuje farbou. Kolorit však nesleduje nejaké lokálne a popisné atribúty, ale vnútorné rozhodnutie, v ktorom sa kľúčovým stáva jeden základný farebný odtieň s dômyselnými valérmi, ktorý Maria kontrastuje komplementárnymi farebnými detailmi. Akokoľvek múdro to znie a vyzerá, môžeme to povedať aj jednoduchšie: viera naozaj má tú moc odkrývať neviditeľné vrstvy duše a vracať im zrak tvorbou. O to viac, ak sa môže oprieť o nevyčerpatelnú studnicu Božieho milosrdenstva.

Najmladšia z ženských účastníčok sympózia, **Katarína BABÁLOVÁ**, cítením aj výtvarným myslením patrí k digitálnej generácii, nad ktorou občas úzkostlivo krútime hlavou. Čo nedokáže počuť a vyrozprávať, lebo Boh to s ňou mal takto nejako naplánované, to dokáže artikulovať kombinovanými médiami fotografie, digitálnej kresby, grafiky a maľby v kolážovom skladobnom princípe. Takto vnímam aj jej monumentálne masky, za ktorými sa stráca alebo niekedy aj vyjavuje ľudská mentalita a povaha. V kontexte nášho sympózia jej príspevok vykladám ako komiksovo presné rozlišovanie duchov a zároveň apel, aby sme sa dokázali odkryť pred tým, čo je silnejšie ako naša pominuteľnosť. Ono to raz na každého príde, že začuje otázku: Kde si, Adam?

O **Jozefovi VYDRNÁKOVI**, ktorý je hýbajúcim duchom a húževnatým pestúnom sympózia, som už písal a hovoril toľkokrát, že mám neraz až pocit márnosti. Zaslúži si však mimoriadnu pozornosť jednak pre svoju duchovnú slovacitu, napojenú na odkaz Ľudovíta Fullu či Mikuláša Galandu, ale aj pre univerzalitu, s akou sa dotýka modernistických vpečatení (Kandinského línia vyslobodená z vazalstva ploche, Kleeova expanzia v kresbe a emacipovanej ploche, Chagallove magické levitácie). Akokoľvek: Vydrnák

si vytvoril vlastnú typológiu kresby, vymyslel si svojbytný kolorit a organizáciu obrazovej plochy, najmä však dokázal a dokazuje udržať veľmi silné pnutie medzi naratívnosťou a bytostnou piktorialitou, obrazovosťou. Jeho *Návrat márnوترatného syna*, ale aj *Sedembolestná* či *Pustovníci zo Skalky* (výtvarná encyklopédia Maurovej legendy) nevychádzajú iba z jedného konvenčného vnemu, ale snažia sa do obrazového rébusu vtiahnuť všetky príbehy, symboly a významy, ktoré sú dôležité z vyprávačského, ale aj – a to je podstatné – z vytváračského hľadiska. A pokiaľ ide o madonky, maľované a písané na drevené špalky, ja osobne ich vnímam – podobne ako ručné granáty – ako (pri)ručné orodovníčky. Isté je len jedno: držia nás, kým sa ich držíme.

Napokon by som sa chcel vrátiť k celkovému étosu sympózia, k hodnotám, ktoré vyjadruje. Nemec-ky píšuci filozof a esejista kórejského pôvodu Byun Chul-Han o súčasnej dobe napísal neveselú knihu *Vyhořelá společnost*. K symptómom tejto doby podľa neho patrí teror povrchnej positivity, únava z hedonizmu a konzumu, depresia, hyperaktivita, neschopnosť koncentrácie, nastavenie na výkon, informačná zahltenosť, bezbariérová komunikačná zasieťovanosť, narcistická sebastrednosť, neschopnosť transcendencie, teda premýšľania o veciach, ktoré nás senzuálne a senzibilne presahujú. Miesto týchto mohutností nastupuje často skôr senzi-debilita a marketingový shitstorm. V jednej z esejí sa venuje ničivému procesu transparentnosti. Všetci o všetkom a všetkých všetko vedia, vidia, zistia, vyňuchajú, odhalia, vystavia, exhibujú, predvádzajú. Niet priestoru na stud a pokoru, na úctu pred priátnym. A sami odhaľovaní sa ešte dobrovoľne odhaľujú, myslia si, že tým sú slobodnejší. Ak naozaj nič nezostane nedotknuteľné a posvätné, tajomné, magické a mystické, vyvstane čistá pornografia s kultom hviezd, pofidérnych celebrit, V.I.P. s umelými úsmevmi a s kontami apokalyptickej márnosti. Akokoľvek moralizujúco to možno vyznieva, aj takýto odkaz v zmysle duchovnej oponentúry považujem za silnú devízu nášho sympózia: sebazáchovný záujem o oblasť tajomstva a posvätnosti, spokornatenie pred rukopisom Stvoriteľa v našich pomotaných životoch. Tam ukazuje aj Krása Rúfusových veršov a jeho Michelangela. Krása, o ktorej už teraz vieme, kto ju nosí na krst. • • •

Marián Kvasnička

Autor je historik a znalec umenia,
kurátor sympózia Ora et Ars Skalka

KLÁŠTORY

Mila Haugová

(á SKALKA 2016)

Kláštor I: záhrada: hodvábny rez... cez
a rhizómy irisov: bledá modrá
a bielo fialová: nebo obrátené
do hĺbky: hnedá hlina (z črepov
tisícročí) ruky v modlitbe štíhla nádoba
na svetlo: raz odcestujeme: tam
dni (moje) kratšie svetlejšie plochy
v zákrytoch ticha

Kláštor II: dormitórium: netušíme sneh
na strieborných rebrách osík: pozeráme
naraz do dvoch zrkadiel: nepriesvitné
letné okná: veľké biele priestory
deti spia s rukami pod hlavou:
vyslovia zo spánku bezbranné nežné r:
ruky položené na sklonené hlavy
mystické momenty: detail ranného zobudenia
do Jeho svetla: starostlivosť o dušu je nekonečná:

Kláštor III: všetky prosby už napísané rastliny
pozdĺž múra (hortusconclusus... v) temnejúca zelená
medovka: šalvia: skorocel: v samohláskovom
priestore gregoriánskeho chorálu zanecháva
stopy: hlas: dotyk: je tam kde je svetlo: rastliny
ovinuté okolo: biele ovijavé fazule: všetko
zapisuje a zbiera: (viera) pre Hildegard von Bingen
(zranená ovečka v záhrade 11. máj 2016)

Kláštor IV: rieka: utešujúca sila: biele rukopisy
v zavretej záhrade knižnice: mánotratný Anjel
podáva ďalej môj hlas: gesto lásky & položiť ruku
na čelo: pohyb
plný pochybností: napriek tomu myšlienka
smerujúca k Bohu: kniha: lavica: posteľ: stôl:
medzera medzi zjavením a odovzdanosťou:

Kláštor V: les: čisté oko rannej gotiky
možná neha: svetlo splývajúce v záhyboch
hviezdneho rúcha: chcem byť zvukom v hlbšom
svete ako tento: hlasom ktorý nás odtiaľ osloví:
dieťa ktoré je vo mne pohladká iné dieťa:
je to zázrak za zrakom sveta

Kláštor VI: knižnica: v tichom bode obratu
čítam: krajina okolo je z iluminovaných
rukopisov: eremita zachytáva svetlo
a farbu: maľuje prvé písmeno: svietiacu
dušu v rastlinách ovinutých okolo
písmena A... nádej evanjelia: viera
hlboká zásadná voľba:

Kláštor VII: obojživelníky vo vlhkej tráve: mihne sa užovka
salamandra: krajina zatvára oči: po daždi čistejšie oko: tak
ťažko odpúšťam samotu: krátka uzda jazyka nech nepustí zlé
slová: Plejády nech rozkvitnú na nočnej oblohe: vtedy sa
rozdeľujú kontinenty: hviezdna fáza & planetárna: vrásnenie
a lámanie: utíšenie v labyrintoch katedrál: alebo v kaplnke
v jaskyni kláštora: milosrdné ponorenie: vrúcnosť naša: dané
je večerné zvoniace svetlo (á *FraAngelico kláštor San Marco
Firencia: miesta sú vždy v myšlienke*)

...

Iva Jarošová-Štrbová: Kríž zo Skalky, morené drevo, 90 x 90 cm, 2016

Ján Zambor

Stratenkyňa

Ty moja utrápená tráva,
zachievajúca sa pri nových správach,
príťažké sú mechanizmy dní,
čo tebou prechádzajú.

Ubitej, spálenej
aj dar dažďa je príťažký.

Môj ľahký dotyk je ti bodnutím.

Tlmene ťa presviedčam:

Nie,
apríl za mestom nebol mŕtvou
krajinou, ale
oživenou, vedľa diaľnice na kopcoch
vyvierali svetlozelené
pramene, búrková obloha, ku ktorej sme sa autom
blížili,
nebola čiernosivá, ako vravíš, ale
modrosivá, aj silný dážď, pre ktorý sme museli
zastať,
nebol bezfarebný ani
ako múľ, ale
dozelená –

Všetko ticho zhŕňam
pre tvoj spánok,
aby ťa vrátil
sebe,
aby som našiel tvoju stratenú ruku.

Na stole sviečku zažali

Horela svieca na stole...
Boris Pasternak

Predĺžili stôl, rozprestrel
biely decembrový obrus, zažali
sviečku.

Plameň ako s poruchou reči,
len jachce a jachce.
Nad stolom zavisla
neviditeľná prítomnosť
chýbajúcich.

A horí plameň, čo už zhasol,
nedávno,
pred rokmi...

Horí tu však aj plameň, čo len sliepňa,
s menšiacim sa, kostrbatým kruhom tieňa.

A horí, horí, horí jeden potácajúci plameň,
ktovie kade sa túlajúci,
ktovie akou hmlou, akou tmou,
akými závojmi, akými závejmi,
akými húšťami,
plúšťami,
smršťami,
spúšťami...

Páliaci plameň slzy.

A plameň sviečky vzlyká,
z jej útlých pliec, pliec anjela
stekajú
plačúce krídla.

Pomodlime sa za stratencov návrat.

...JÁN.

Konštantín Cyril a Metod

Zanikli ríše
a jery,
no ruka stále píše
slovanské slová viery.

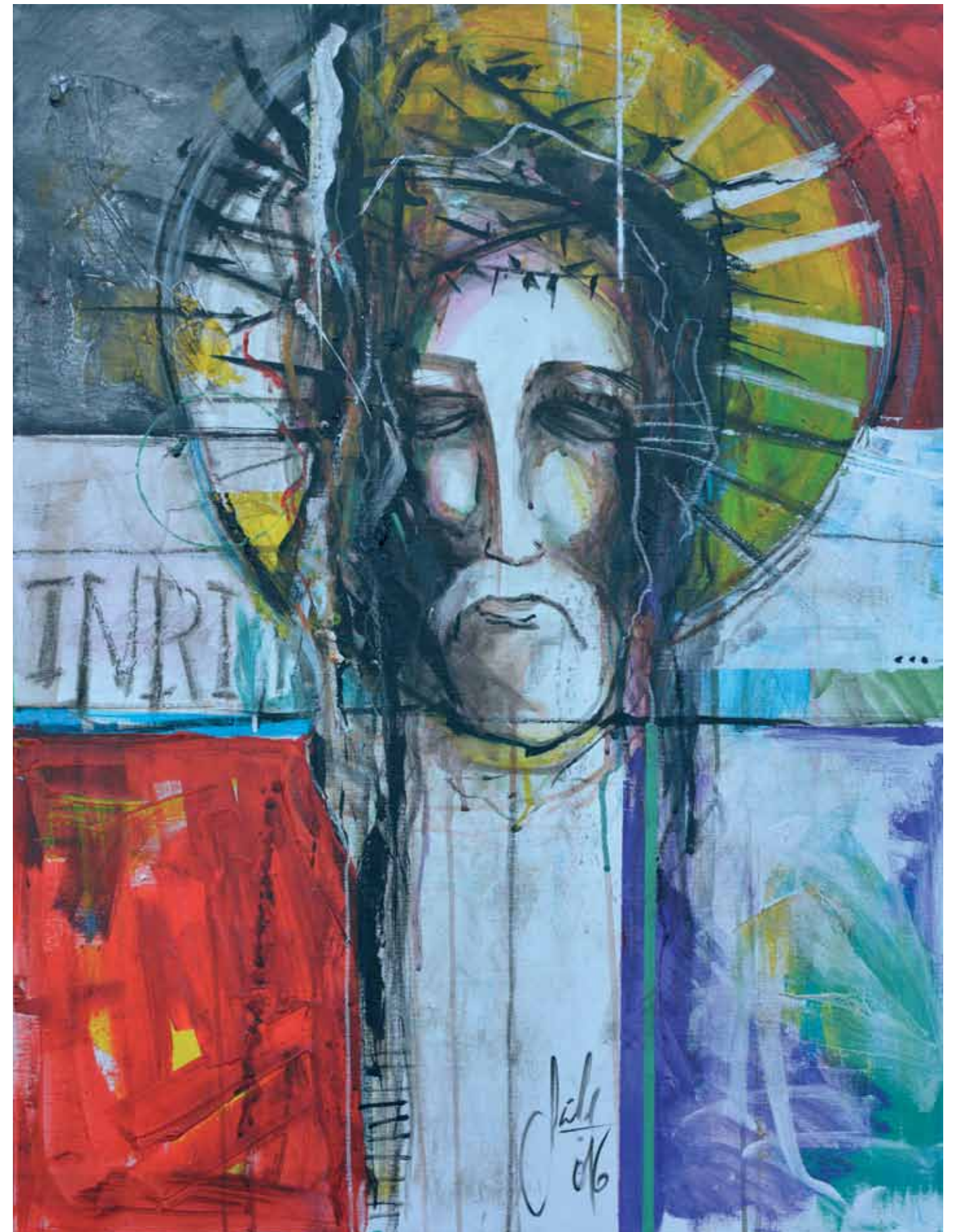
Reč našich predkov
spravili splavnou riekou
a Slovorečou

a zaštitili ju bez hradby mečov.

Išlo im o to, aby zverochlovek
bol ako na počiatku prvý človek.
A nezľakli sa priekov.

Ich projekt sa stal návodom
aj iným národom.

Preto sú svätí –
na veky vekov.

Ján Gáll: Za nás, akryl, 80 x 60 cm, 2016

Tierra de cantos y de santos
Ávila

Velebné krídla bocianov a cédrov
nad strechami a hradbami.

Slnečný vtáci štebot
v tmavom dni.

V hovorni kláštora
Ján z Kríža s Teréziou Ježišovou –
ona za mrežami s extatickou tvárou,
on sa so stoličkou vznáša dohora
k nebešťanom.

Ale na karmelitánkinom lôžku
namiesto vankúša vidieť zblížša
štvorhrannú kladu
zo Ženichovho kríža.

Balvany na ávilskej pustatine
zaoblené do svetelného spevu –
podobizne svätcov!

Výby pri Ondave (2)

Dlhý rad postáv
zdeformovaných
časom a nečasom a časmi, stále
zakúšajúcich bütľavenie, znova
a znova rozčesnutých bleskom. Kmene
pahýle, kusy dopukanej kôry
čas, vietor, ruka aj z nej oddrapia.
Černejúce sa diery: huhu, huhú,
okná so záclonkami pavučín.
Vchod do jaskýň – skrýš v kmeňoch stráži baza.
Tajomstvo? Sny? Len odvrátená strana
bytia: čerň po ohni a práchnivina,
tváre, čo prepadli sa.

Kmene torzá,
ale žijúce
a nad nimi silno
rozkonárené, aké listnaté
okružle koruny. A trblietanie
tolkých vlniek či húfov rybiek – rieky,
žehnajúceho-svetla-neba.

Prosté,
a ako rozšumené do vznešena
v náporoch vetra.

Koreňmi široko
rozkročené v hline.

A dlhé prúty
vdáčne sa sklňajúce takmer k zemi.

I padnutý kmeň – lavička – je živý,
ba tam, kde predtým rástla koruna,
sa zakorenil a zas mlado vztýčil.

• ZAM-

Jarná báseň

Slnce sa zdvihlo do korún:
zlatý slák sa dotkol
tmavých strún

Z hrdielok konárikov
zo stuhnutých ciev
žltozelený spev

Srdce roztvor sa dokorán

V prítmi lesného húštia
sa ľahko zamihotali
zelenkavé dievčenské šaty

Zabudnime na hrozivých ťažkoodencov
Púčky: pršteky novorodencov

I topoľ meravý stylita
nás onedlho privíta
zelenou prítivost'ou

V noci pršalo Nie to kríkom v slnku
od radosti vyhrkli slzy:
jagavé koráliky
rozvešané po vetvách
vysoké vtáacie trilky

V neurčitom zelenom hmýrení
už tušiť kvety
a modelovanie oblých
geometrických plodov

Všade zázrak vzkriesenia a zrodu
prepukajúcej tvorby
lásky zapalujúcej sa v hrách

Eugeniusz Molski: Svorad, akryl, 95 x 70 cm, 2016

-13
0
12.

Nazývať tú sviežosť sivosťou
je – ako čítať – hriech

V meste vedľa rušného chodníka
a hlučnej cesty s pachmi
spáleného benzínu a nafty

ostrov tichej beloty
čistoty vône nahoty:
rozkvitnutý krik

Akoby panna v pene

Túžim sa k tebe znova pripojiť jar
veď som bol s tebou kompatibilný

Nad širokou ulicou čo má domy vysoké a je plná
áut
z čista-jasna
búrková čierňava

Koľko prírody v centre mesta!

Študenti čakajúci na zelenú
ju fotografujú mobilmi

Kinetická biela na bielej:
šikmé krúpy bičujúce holé lupene

Stíchnuté dievča
hodilo do Dunaja
bielu halúzku
a dlho pozerá sa
ako ju unáša prúd

Bezdomovci na okraji sídliska
pred pozliepaným prístreškom
baletiaci
nebeskí vtáci

Do dedín a miest prichádza svetlo
pozdravované
prvými kvietkami a bahniatkami

Rozpútavajúca sa energia
čo sa chceš vyliat' z brehov
prestúp ma
bezradného
silou
vierou
nehou

Aspoň na chvíľu
kým mnou nezamáva
striechnuca neľútostná správa

A keď ma bude zrážať
do temravy
pomôž mi svetlo
nech ma celkom
neprigniavi

Modlitba

Je jeseň, iste.
Z koruny nestriasam len
zoschnuté lístie.

Vďaka, že stromy sa plodom tešia.

Keď náklad zlomí oje,
kiež prijmem to, čo je,
i márnosť boja.

o e a o i i a e e a
o e a e o o e
i a o o o e
u o a o a

•
•••
•

Martin Kellenberger: Kláštor, akryl, 70 x 95 cm, 201

Martin Kellenberger: Malá modlitba, akryl, 60 x 80 cm, 2016

CURRICULUM VITAE

Rudolf Dobiáš

1

Boli raz dvaja chudobní,
mali len sami seba.
Stôl, stoličku a krehké sny,
na stole skyvu chleba.
Aj za hrst' nocí, zopár dní
pod bdelym okom neba.
A víno, banket náhodný,
aj obed bez obeda.
Keď pustili sa do sveta,
mali sa opäť biedne.
Nosila sa tam vendeta
a sväté vojny triedne.

2

A ráno naspäť k lopate,
ku hviezdám ťažných veží.
Ó, sloje, buďte bohaté,
dajte nám aspoň prežiť!
Mám doma dievča okaté
– vodopád smiechu svieži –
čo zbiera klásky na blate
a miesi na chlieb v dieži.
Do šera mojej hlbiny
poslalo svoje oči.
Je to môj lampáš jediný.
Bludička v dlhej noci.

3

Zobudil som sa. Svitalo.
Povieval vánok vlažný
a vonku vtáča spievalo.
Vďaka ti, Bože, za dni,
keď som pil z tvojich pokálov
a lúštil život prázdny,
keď páchlo to, čo voňalo
a múdri boli blázni.
Bol život ako galeje.
Aspoň, že žiť sme smeli.
Ešteže boli nádeje
a božie stráže bdeli.

4

So štítom a či na štíte?
Ale aj byť či nebyť?
Tie heslá boli vyšité
na zachmúrenom nebi,
keď prosté bolo zložené
a v ústach horkli chleby.
Bol som len slimák v ulite,
Boha som prosil: Nebi!
Dieťa sa hralo vedľa mňa,
smialo sa mojej traume.
Čo mu to miešam do hrania?
Radšej sa spolu hrajme.

5

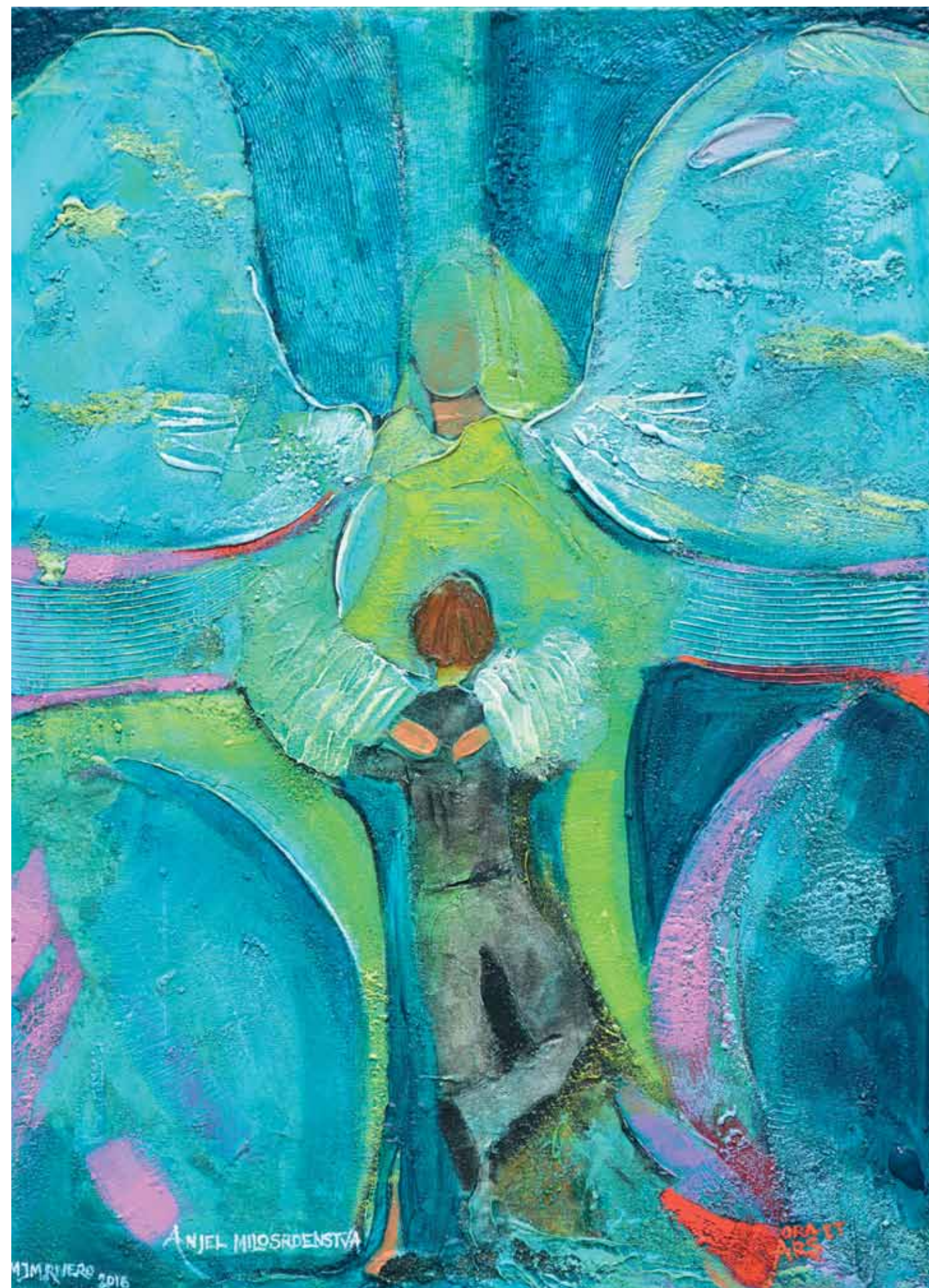
Som dieťa. Hrám sa, teda som.
Teším sa z náhlej zmeny.
Bežíme rovno za nosom
do rozprávkových siení.
Aj bez šablíčky za pásom,
stratení v cudzej zemi,
zakrádame sa palácom,
na tieň premenení.
Čakali sme tam na kráľa,
čo všetkých vyslobodí.
V žalári pravda skučala,
a kati mali hody.

6

Nedalo sa ujsť zo scény,
spálili všetky mosty.
Tak sme sa hrali na nemých,
zakliatych do tichosti.
Strach uhlom písal na steny
zoznamy čiernych hostí.
Chveli sa domy, antény,
i mŕtvi na večnosti.
Dieťa sa chvelo ako list,
tiež mu bol život drahý.
Nech teda príde, čo má prísť.
A prišiel kráľ. Bol nahý.

D O B I Á Š

Maria Jesus Machek-Rivero: Anjel milosrdenstva, akryl, 70 x 50 cm, 2016

RUDOLF

7

Jedny sú cesty človečie
a iné cesty Božie.
Pánboh ti chleba napečie
aj keď mu chýba zbožie.
A ponúkne ti bezpečie,
aké len on dať môže:
azyl i lôžko najmäkšie,
keď zoderú ťa z kože.
Je po lete. Všetky večery
sú ako náruč teplá.
Stačí len dvere otvoriť,
aby ťa neodmietla.

8

Boli raz dvaja chudobní,
čo sladkú biedu treli.
Boli si v láske podobní,
a žili život skvelý.
Ak človek kameň zúrodní,
hneď začína byť smelý.
Nevyplakáva nad hrobmi,
nesníva na posteli.
Boli raz dvaja. Ešte sú
tí blúznivci a blázni.
Kam idú, keď nič nenesú,
len batoh biedy prázdny?

...

▲ Jozef Vydrnák: Madonka, kolorované drevo, výška 40 cm, 2016

Peter Krupa: Eremitská askéza sv. Svorada, akryl, zlatenie, 95 x 70 cm, 2016

Tvorivý workshop klientov Domova sociálnych služieb pre ľudí s mentálnym a kombinovaným postihnutím na Bezručovej ulici č. 1012 v Trenčíne na sympóziu Ora et Ars Skalka 2016

Igor Hochel

jeseň

listy padajú ako vo sne
každý si hľadá vlastnú pieseň

posledný vzlet netopierov
pred úsvitom
potom ticho v jaskyniach
aj na povalách

krehké zraniteľné bytosti
sa obklopujú melancholickými zvončekmi
nevedno či ochránia
pred potupou smrti

zdivené ryby hryzú vodu
v spánku

zacengajú vtáci
a na mňa nežne zaútočí
tieseň

vták na úteku

napokon našiel zadné vrátka
v takom tom zvláštnom rozpoležení
na svitaní
keď telo spí a duša blúdi

teraz sa čuduje
lebo nepredpokladal
že toľko zvládze
nesený krídlami svojej vôle

zozobal prvé zrnká slobody
(a dravý kat v ňom ešte drieme)

začína si uvedomovať
ohraničenosť priestoru mimo kliecky

(náhodné) svedectvo

krajina usína pred zotmením
so spomienkou na more

rieka plyní celkom nehučne
a ticho neveští nič

muž
ktorý sa nečakane objavil na brehu
chce čosi vypovedať
vo vedomí má asi presné slová
ústa ich nevyrieknu...
... ale napokon vraví:
neplačte nad rozliatou vodou

úzka priepasť sa privráva
s vetrom hudie

lístie tlie a srdce bije
vo vesmírnom nečase

nemôžem tvrdiť
že viem
o čo tu presne ide

Ján Hubinský: Kríž I, drevo, kameň, výška 55 cm, 2016 • Kríž II, drevo, kov, výška 55 cm, 2016

GER.....

vnemy (a sentencia)

hmla
ako biela igelitová taška
iba svetlo
a nič viac

chladná
hviezdna noc
snorí v mojich stopách
až po miesto určenia
ktoré som si stanovil sám

napokon
ma prichlopí
ale to už som v ochrannom kruhu ohňa

ráno
prekvapujúco číre
malebná obruč lesov

vrany sa jašia
natešené zo snov

odrazu
bláznivá myšlienka: ak je ničota
skutočne absolútne nič
potom niet sa čoho báť
nič ublížiť nemôže

voda na úteku

bez peňazí
neopravíš ani kvapkajúci vodovod
povedala žena pred zrkadlom
ktoré sa usmialo kamennou tvárou

ale opravím
namietol muž
no potom nenašiel
vhodné slová
ktorými by prehovoril vodu
aby sa umúdrila

a tak sa rieka vzbúrila
a všetko živé s dostatkom intuície
opustilo brehy

utečenci z vyvýšenín pozorovali
čo sa deje
rýb bolo
oproti očakávaniu
menej

zlato zostalo na dne

zo života na zámku (predstáv)

v najväčšej miestnosti galérie
stojí klavírne krídlo
havran a labuť v objatí

pri obloku tá
ktorá hrala v zasnení
do zasneženej krajiny hľadí

ten čo počúval
ju vidí nahú
lebo tak si žiada
spomienka na ďaleké more

okolo kostolnej veže
čierne vtáctvo krúži

hrdzavá minca z oblohy padá

ostrý nôž hudby
ešte stále tne do živého
znie
(cvendžanie čepele)

...

Kristína Šubjaková: Skalka, akryl, 80 x 60 cm, 2016

* * *

Ján Tazberík

*Pod viečkom sna nie je doma ani jediný blesk.
(Gunnar Ekelof)*

Keď príde, roztvorí si nás pod viečkom ako knihu a začne čítať?
: čo ale urobíme, ak kniha zostane ležať zatvorená
a ten, kto by si ju mal prečítať,
nepríde?

hromobitie noci prebehne v slovách utajene.

Ale

Niekedy potom

Mohlo by to mať logiku ako na papieri:
telesá bieloby –; milované, dôstojné,
a medzi riadkami – nebo. Ale pozadie slov zostane aj potom
nejasné, náhodné: procesný dôkaz básne
skončí ako detail, na ktorý sme zabudli,
a slová prichystané na skok si privlastní
iný pozorovateľ. Ale rovnako zle –
rovnako náhodne.
Niekedy potom.

* * *

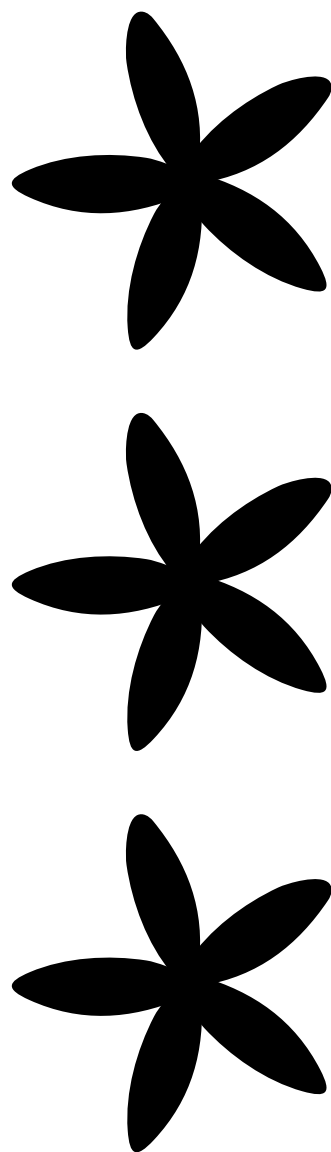
Dopíšme
Zaspíme.
Prerušíme signál.
Artikulujeme medzery.
Za roletou bodky je iná nehybnosť, ešte tmavšia pustatina večera
: prichádzajú aj naše duše,

idú sa do nás báť.

Pred Bohom

*Čo sa však dá vziať
z neuchopiteľnej hmoty? Nič, nanajvýš krásu.
Czesław Miłosz*

Lebo reverzibilnosť krásy v hmote je slovo: ak sa aj neobzriem, moje písanie vyžaduje akúsi odlišnú masu
sémantiky, inú pamäť o tom, čo nie je: neviditeľné slovo, neviditeľnú hmotu. Ale začínam už potrebovať
ostrejšie ihlice priestoru, jasnejšie remeslo neistoty: je čas vracať sa ku kráse a je čas vracať sa ku kráse, ktorá
sa šklbe ako kobyľka a necháva zadnú nohu medzi prstami.

Katarína Babálová: Cyklus Masky – Maska II, komb. technika, 100 x 150 cm, 2016 • Maska III, komb. technika, 100 x 150 cm, 2016

Kleeov anjel

: „Všetko, čo vidíme, je návrh, možnosť, prostriedok“. Teda anjel. Ale v detstve bol anjel iný. Možno mŕtvy bod, ktorý prekonáva prvý pohyb („líniu“). Azda Klee. Teda anjel. Potom do prvej podoby anjela sa wpisuje druhá podoba, akési stupne čiernej a bielej alebo celkové „zjemnenie“. Chvíľu je potrebné váhať, ak ide o prapôvodnú vibráciu farieb, biele kosti anjela sa miešajú s čímisi, čo je „priesvitnosť“ čiernej, vyzerá to ako volanie o pomoc: znak ako výkričník plochy: *Zábudlivý anjel. Chudobný anjel. Skôr vták než anjel. Archanjel. Nedokončený anjel. Malý modrý diabol. Bdelý anjel. Trojitý anjel. Angelus militans. Pochybujúci anjel. Anjel z hviezdy. Anjel smrti.* Potom som presnejší: prilieta, hoci na anjela vyzerá celkom neobyčajne, (ako čistá voda, ktorá sa nedá zmútiť čistou vodou). V kompaktnej tme vlasy prečnievajúcich línií dávajú však istú predstavu o jeho dokonalosti, lebo skutočne nič iné len tých niekoľko svietiacich čiar umožňuje tušiť jeho takmer nejstujúcu súcnosť – niekoľko čiar (ad infinitum), ktoré sa v úryvku spánku skracujú ako horiaci knôt. Čern pod kožou, ktorá napáda bielobu kostí, je dôkaz pre niečo iné:

* * *

Všetko je inak, už o tom nepíšem,
pokračujem len pár neurčitými slovami,

klúčujem ich v básni

ako stromy;

za noci, keď

hmota izby zúri.

Čo to je?

Ani jednému slovu nerozumiem,

ale dávam súhlas, lebo nie je iba moje

Búšenie ticha, ktoré sa pridáva spomedzi riadkov,

tiež nič nezvestuje uprostred noci.

JÁN
...
TAZ
BER
í • K

Jozef Vydárnák: Návrat márnوترatného syna, olej, 100 x 70 cm, 2016

Rudolf Dobiáš

básnik a spisovateľ, koordinátor literárnej sekcie

narodený/born 29. 9. 1934 v Dobrej pri Trenčíne

adresa/address Trenčianska Teplá-Dobrá

email kontakt/contact dobiasrudo@gmail.com

web prezentácia/presentation

www.litcentrum.sk/slovenski-spisovatelia/rudolf-dobias

Ján Zambor

**básnik, literárny vedec, prekladateľ,
vysokoškolský profesor – literárna sekcia**

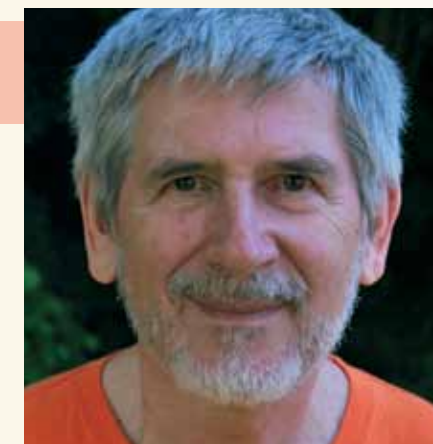
narodený/born 19. 12. 1947 v Tušickej Novej Vsi

adresa/address Bratislava

email kontakt/contact jan@zambor.sk

web prezentácia/presentation

www.litcentrum.sk/slovenski-spisovatelia/jan-zambor

Eugeniusz Molski

výtvarník – výtvarná sekcia

narodený/born 11. 7. 1942 v Bagienici v Poľsku

adresa/address ul. Bocheńska 4, 32-720 Nowy Wiśnicz, Poľsko

email kontakt/contact rm@list.pl

web prezentácia/presentation Google – heslo: Eugeniusz Molski

Peter Krupa

výtvarník – výtvarná sekcia

narodený/born 8. 9. 1944 v Tvrdosíne

adresa/address 054 01 Levoča, Potočná 38

mobil kontakt/contact +421 903 841 799

web prezentácia/presentation

www.youtube.com/PeterKrupa – Levoča town gallery

Mila Haugová

poetka – literárna sekcia

narodená/born 14. 6. 1942 v Budapešti

adresa/address Zajačia dolina 2, Levice

email kontakt/contact milahg@gmail.com

web prezentácia/presentation

www.litcentrum.sk/slovenski-spisovatelia/mila-haugova

Iva Jarošová-Štrbová

výtvarníčka – výtvarná sekcia

narodená/born 27. 10. 1959 v Zlíne

adresa/address Podzáhradná 100/k, 821 06 Bratislava

telefón kontakt/contact +421 918 372 770

email kontakt/contact iva.strbova7@gmail.com

web prezentácia/presentation www.krestum.sk

Martin Kellenberger

výtvarník a vysokoškolský pedagóg – výtvarná sekcia

narodený/born 11. 10. 1957 v Bratislave

adresa/address Urbánkova 8, 811 04 Bratislava

email kontakt/contact m.kellenberger@centrum.sk

mobil kontakt/contact 0915 395 373

web prezentácia/presentation www.martin-kellenberger.com

Igor Hochel

**básnik, prozaik, prekladateľ, literárny vedec,
vysokoškolský pedagóg – literárna sekcia**

narodený/born 13. novembra 1953 v Bratislave

adresa/address Nitra

email kontakt/contact ihochel@ukf.sk

web prezentácia/presentation

www.litcentrum.sk/slovenski-spisovatelia/igor-hochel

Ján Tazberík

básnik a literárny kritik – literárna sekcia

narodený/born 3. 3. 1950 v Rimavskej Sobote

adresa/address Bernolákovo

email kontakt/contact jtazberik@gmail.com

web prezentácia/presentation

www.litcentrum.sk/slovenski-spisovatelia/jan-tazberik

Maria Jesus Machek-Rivero

výtvarníčka – výtvarná sekcia

narodená/born 14. 11. 1965 v Granade (Španielsko)

adresa/address Nad Bednarovým 10, Marianka

email kontakt/contact mariajesusrivero@gmail.com

mobil kontakt/contact 0949 730 102, 0949 867 861

web prezentácia/presentation www.mariajesusrivero.com

Ján Hubinský

výtvarník – výtvarná sekcia

narodený/born 1. 2. 1951 v Rakoľuboch

adresa/address Komenského 8, Trenčín, ATELIÉR: Rakoľuby 771

mobil kontakt/contact + 421 908 197 965

email kontakt/contact janhubinsky@gmail.com

web prezentácia/presentation google – heslo: Ján Hubinský

Katarína Babálová

výtvarníčka – výtvarná sekcia

narodená/born 20. 3. 1988 v Trenčíne

adresa/address Trenčín / Bratislava

email kontakt/contact kabkapd@gmail.com

mobil kontakt/contact +421 904 263 906 /sms/

web prezentácia/presentation www.kabkapd.com

Kristína Šubjaková

výtvarníčka – výtvarná sekcia

narodená/born 6. 8. 1959 v Martine

adresa/address P. O. Hviezdoslava 2, 036 01 Martin

mobil kontakt/contact 0918 797 126

email kontakt/contact subjakova@martin.sk

web prezentácia/presentation www.kristina-art.sk

Marián Kvasnička

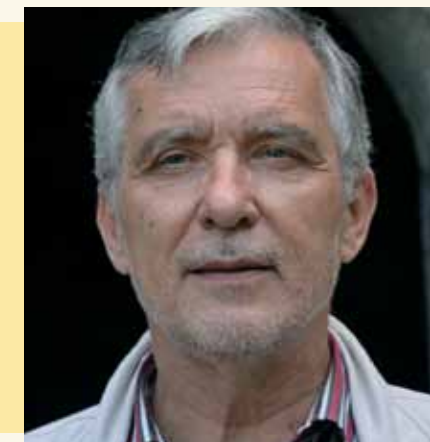
**historik a znalec umenia,
kurátor sympózia**

narodený/born 12. 7. 1955 v Trenčíne

adresa/address Trenčín

email kontakt/contact kvasnicka@stonline.sk

web prezentácia/presentation Google – heslo: Marián Kvasnička

Ján Gáll

výtvarník – výtvarná sekcia

narodený/born 10. 9. 1987 v Košiciach

adresa/address Košice

mobil kontakt/contact +421 905 364 702

email kontakt/contact jan.gall@yahoo.com

web prezentácia/presentation www.jonsygallery.com

Jozef Vydrnák

výtvarník, koordinátor výtvarnej sekcie

narodený/born 27. 3. 1961 v Trenčíne

adresa/address Centrum I – 35/82/11, 018 41 Dubnica nad Váhom

mobil kontakt/contact 0905 960 276

email kontakt/contact joyart@gmail.com

web prezentácia/presentation www.vydrnak.com, www.krestum.sk

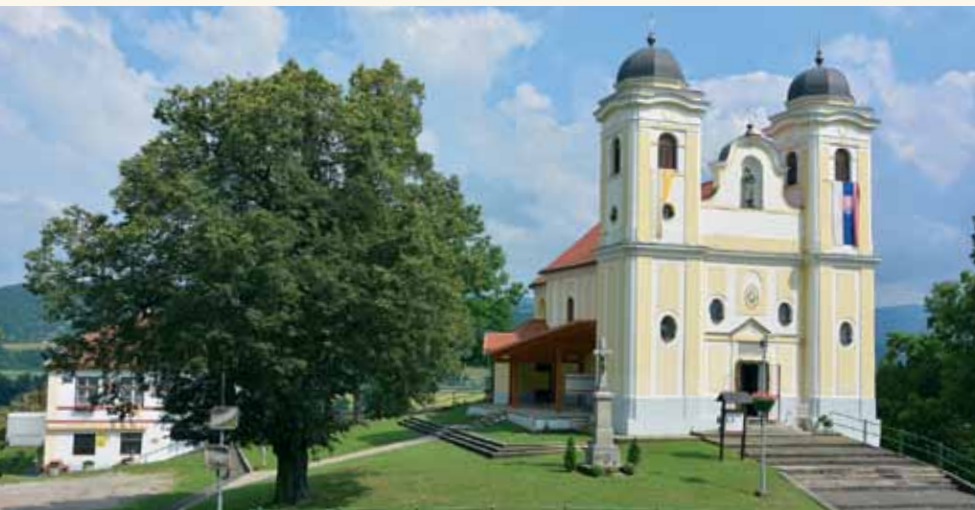

vdp. Mgr. Peter Beňo

rektor

Svätyne sv. Andreja-Svorada a Beňadika na Malej Skalke,

správca farnosti Skalka nad Váhom

Igor Hochel

Rudolf Dobiáš

Ján Zambor

24. 6. 2016 od 10.00 hod.,
v spoločenskej miestnosti Verejnej knižnice
Michala Rešetku v Trenčíne na Hasičskej 1
sa uskutočnilo sprievodné podujatie sympózia:

autorské čítanie poézie
Jána Zambora,
Igora Hochela
a Rudolfa Dobiáša

pod názvom **POÉZIA A MODLITBA**

Moderovala Janka Poláková

Na slávnostnom ukončení sympózia sa k autorom
a návštevníkom podujatia prihovoril Mons. František
Rábek, ordinár Ozborených síl a ozbrojených zborov
SR a predseda Rady pre vedu, vzdelanie a kultúru pri
Konferencii biskupov Slovenska

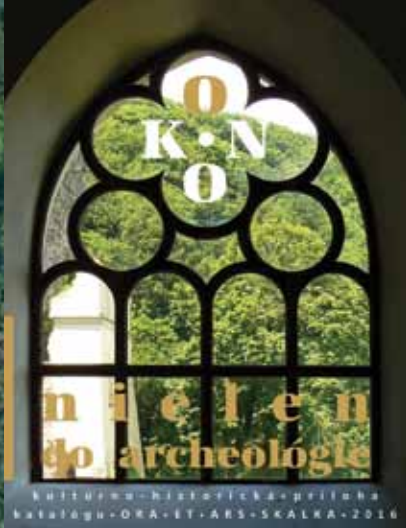
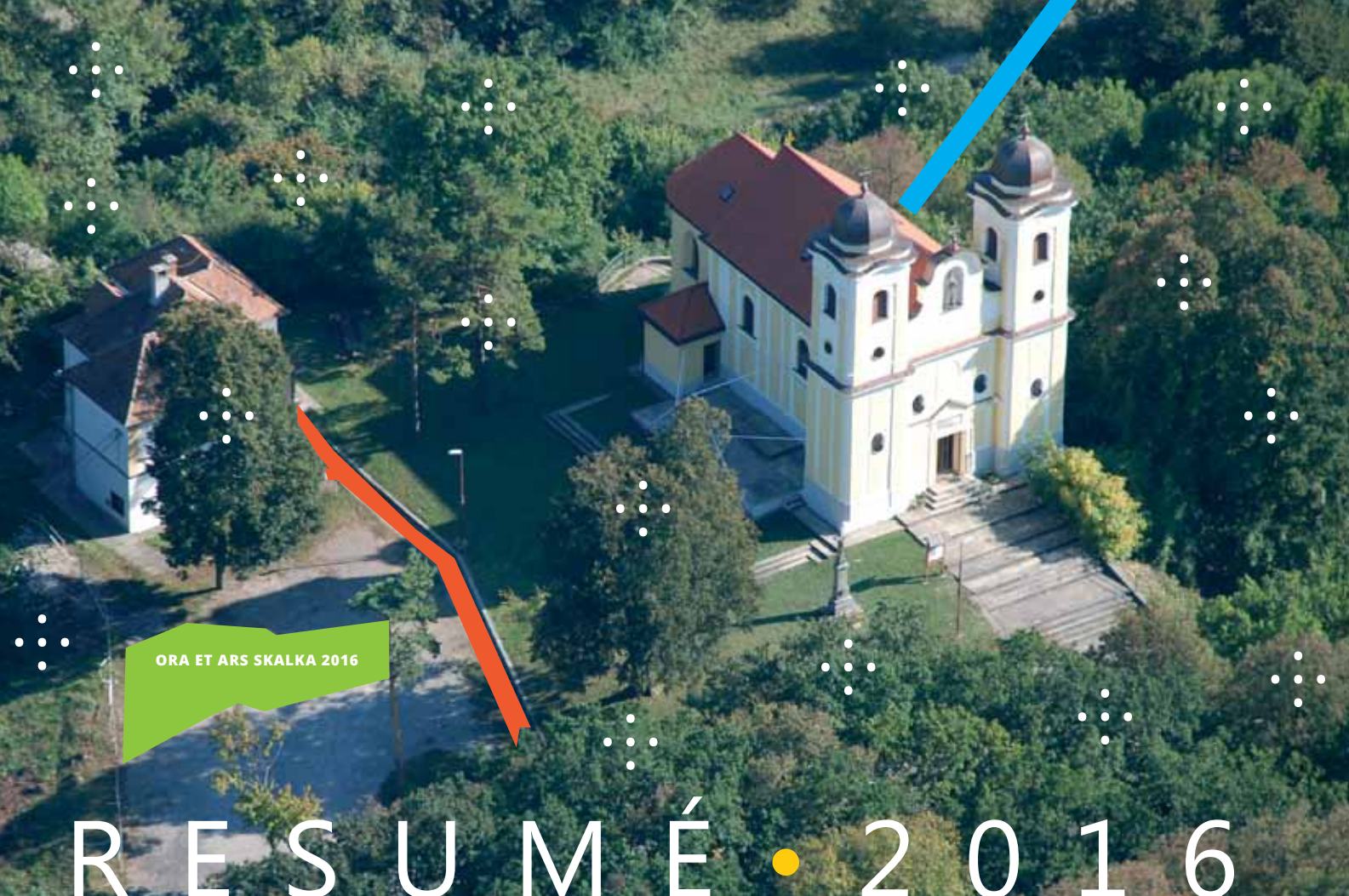
▼ Návšteva v ateliéri Jána Hubinského v Rakoluboch

▼ Na návšteve u správcu farnosti na skalskej fare

AGAPÉ

Mgr. Janka Sedláčková odovzdáva za mesto Trenčín pamätný list vnukovi archeologičky PhDr. Tamary Nešporovej – budúcemu archeológovi – Mgr. Romanovi Vávrovi

◀ Príspevky autorov k téme seminára boli vydané vo forme kultúrno-historickej prílohy ku katalógu sympózia ORA ET ARS – SKALKA 2016, pod názvom: *OKNO nielen do archeológie* (júl 2016)

OKNO nielen do archeológie
(Kultúrno-historický seminár venovaný pamiatke PhDr. Tamary Nešporovej, významnej trenčianskej a slovenskej archeologičky, objaviteľky predrománskej rotundy na Trenčianskom hrade)

Spríevodné podujatie sympózia ORA ET ARS – SKALKA 2016 • 23. jún 2016 • Miesto: Verejná knižnica Michala Rešetku v Trenčíne, Hasičská 1, spoločenská miestnosť

Prednášali:
Igor Zmeták (SK)
Janka Karlíková (SK)
Ján Kubica (SK)
Danica Staššíková-Štukovská (SK)
Eszter Kovács (HU)
• • •

Zľava: prednášajúca PhDr. Janka Karlíková, PhDr. Milan Šišmiš, akad. mal. Danka Krajčová, vnuk Mgr. Roman Vávra a Ing. Ladislav Nešpor

9. MEDZINÁRODNÉ VÝTVARNO-LITERÁRNE SYMPÓZIUM ORA ET ARS – SKALKA 2016 20. – 26. jún 2016 Areál Malej a Veľkej Skalky pri Trenčíne

Hlavný organizátor: Mesto Trenčín
Spoluorganizátori:
Trenčiansky samosprávny kraj
Trenčianske osvetové stredisko v Trenčíne
Farský úrad Skalka nad Váhom
Beňadik, n. f.
Občianske združenie T-VIA
Verejná knižnica M. Rešetku v Trenčíne

Realizačný tím:
Mgr. Hana Gallová, Mgr. Janka Masárová,
Mgr. Terézia Niková,
Mgr. Igor Zmeták, PhD. (seminár: *Okno nielen do archeológie*)
Kordinátor sekcie literátov: Rudolf Dobiáš
Kordinátor sekcie výtvarníkov: Jozef Vydrnák
Ideový námet: Mgr. Terézia Niková, Mgr. Hana Gallová
Text preambuly: Jozef Vydrnák, korigoval: Rudolf Dobiáš
Autor názvu sympózia, kurátor podujatia a výstavy po sympóziu: PhDr. Marián Kvasnička
Logo sympózia, typografické ilustrácie, koncepcia a grafická úprava katalógu: Jozef Vydrnák
Spolupráca na koncepte katalógu: PhDr. Marián Kvasnička, Mgr. Janka Masárová, Mgr. Hana Gallová
Gramatické korektúry: Jana Muchová
Fotodokumentácia: Štefan Kačena
Do katalógu fotografiami prispeli: Lukáš Kubičina, Ján Gáll, Štefan Majtán, Július Kákoš, Pavol Seriš, Silvia Fabová, Miroslav Dobiáš, archív zúčastnených autorov a archív sympózia ORA ET ARS – SKALKA
Tlač a zhotovenie katalógu: ULTRA PRINT, s.r.o., Bratislava
Náklad: 500 výtlačkov
ISBN 978-80-972353-8-3
Júl 2016

•

Podakovanie:
J. E. Mons. Viliam Judák, nitriansky biskup • Mons. Rudolf Maslák – SKM Mníchov • Janka Poláková • Ľuba Trefná • manželia Dužekovi • Marek Ďuračka • sprievodcovská služba na kláštore

Podujatie podporili:

9-ročný medzinárodný sympózia ORA ET ARS, založený na podporu a rozvoj najstaršieho pútnického miesta na Slovensku – Skalka pri Trenčíne – s jeho benediktským kláštorom, jaskyňou a svätyniami, aj v tomto roku priniesol päťnásť zaujímavých výtvarných, literárnych a vedeckých osobností. Tieto tri významové oblasti spája snaha hľadať zmysel starých dejov pre súčasnosť, dotýkať sa posvätného, zviditeľňovať to, čo nemá svoj pôvod iba v očiach, ale aj v srdci upriamennom na veci prevyšujúce horizont pomínutelnosti.

Vo výtvarnej sekcii sa umelci vracali k niektorým už konštantným ikonografiám, no niektoré nové aj pribudli. Stále sa ukazuje, akú životnosť má **stredoveká legenda biskupa Maurusa**, ktorý spracoval hagiografiu skalských pustovníkov – sv. Andreja-Svorada a sv. Beňadika. Premieta sa to do detailov vedut, jaskyne, piktorálnych príbehov s legendovým pozadím, do skúmania zmyslu askézy a kontemplatívneho života, do fiktívnych podobizní našich svätcov.

Okrem samotného fotogenického miesta, kde výtvarníci po dobu jedného týždňa pracujú, so všetkým, čo toto miesto symbolizuje, sa súbežne aktivujú aj ďalšie ikonografie – predovšetkým inšpirované posvätnými knihami Biblie. V tomto zmysle sa veľkej pozornosti teší **mariánska ikonografia** s Bohorodičkou, ikonická transkripcia madoniek, ktorá je zároveň poctou všetkým matkám a ženám, ktoré sa obetujú pre svoje deti. Nevraviac o slovenskom národnom kulte Sedembolestnej. Rovnako závažná je aj téma **Ukrižovaného**, či už v personálnej podobe, v existenciálnom náznaku alebo len v zástupnej symbolike **križa**, ktorý svojou konfiguráciou vertikality a horizontality má až výtvarnú, sochársku povahu. Do biblického rámca ikonografie patria aj početné **angelologické** motívy, najmä v zmysle strážcov pred expanziou Zlého.

V tomto roku, nakoľko všeobecná cirkev oslavuje Rok milosrdenstva, sa viackrát objavilo aj hlboké **podobnenstvo o návrate márnوترatného syna**, ktoré aj nám a našej ťažko skúšanej dobe ukazuje perspektívu odpustenia.

Napriek všetkému však treba povedať, že sympóziom sa neprofiliuje ako nejaký propagandistický projekt, nakoľko názorovo je otvorené pre všetky autorské hľadania, poetiky, prístupy, vrátane tých, ktoré tematizujú samotnú tvorbu, jej procesy a technické inovácie: byzantsko-expressívny figuralizmus (E. Molski), hravé a slnečné narácie (M. Kellenberger), duchovná lyrická abstrakcia (P. Krupa), vyšepkané meditácie v dreve a maľbe (I. Jarošová-Štrbová), svetelný poetický monochromatizmus (K. Šubjaková), prostá prirodzenosť kameňa, dreva a kovu (J. Hubinský), existenciálne vypätá maľba (J. Gáll), mystický štruktúrally kolorizmus (M. Jesus Machek-Rivero), kombinovaná digitálna technika (K. Babálová), svojbytný mnohovnmový synkretizmus (J. Vydrnák).

V literárnej sekcii sa formou umelecky stvárneného slova odrážajú hlbšie asociácie súčasného života a duchovného hladu v čase vypasneného sekularizmu. V intelektuálnom maximalizme (J. Tazberík), v situačnej poetike všedného dňa (I. Hochel), v hlbokom riečisku opatrne váženého slova (J. Zambor), v hermetickej rošade zložitej tektoniky vnemov a myšlienok (M. Haugová). Literárnu sekciu korunujú „vlastnou krvou“, teda ťaživými skúsenosťami politického vážna v uránových baniach, poznačené verše (R. Dobiáš).

Modlitba a umenie, ako vidieť aj z tohto ročníka sympózia, ešte nepovedali posledné slovo. Myslí, že predstavujú sebazáchovnú alternatívu k dekadencii súčasnej civilizácie.

The 9-th ORA ET ARS international symposium founded to support and develop the oldest holy place in Slovakia – Skalka near Trenčín – with its Benedictine monastery, a cave and sanctuaries, brought fifteen interesting artistic, literary and scientific personalities also this year. These three significant areas are connected by an effort to search for the meaning of old stories for the present, to touch the sacred, to make visible that does not have its origin only in eyes but also in a heart focused on the things exceeding a horizon of the caducity.

In the artistic section, artists returned back to some already constant iconographies and even some more were added. It has still been proving how vital is **the medieval legend of the bishop Maurus** who processed hagiography of the recluses of Skalka – St. Andrew Svorad and St. Beňadik. It is reflected in details of vistas, a cave, pictorial stories with a legendary background, in exploring the meaning of asceticism and a contemplative life, in imaginary portraits of our saints.

In addition to a photogenic place itself, where artists work for a period of one week with everything what symbolizes this place, other iconographies – inspired first of all by holy books of the Bible are also activated in parallel. **The Marian iconography** with the Mother of God, iconic transcription of holy virgins that is also a tribute to all mothers and women self-sacrificing for their children is experiencing huge attention in this sense. Let alone the Slovak national cult of the Lady of Sorrows. The idea of **the Crucified** is equally important, either in a personal shape or in an existential indication or only in representative symbology of **the cross** having up to an artistic, sculptor's character with its configuration of vertical and horizontal lines. Numerous **angelological** motifs, first of all in the sense of guards against expansion of the Bad, also belong to a biblical framework of iconography.

A deep **parable of comeback of a prodigal son** showing us and also our sorely tried era a perspective of forgiveness also appeared several times this year as the general church is celebrating a year of charity.

However, despite everything, it should be said that the symposium is not self-profiling as some propaganda project as it is open to all author's searches, poetics, approaches including those thematising performance itself, its processes and technical innovations: Byzantine-expressive figurativeness (E. Molski), playful and sunny narrations (M. Kellenberger), spiritual lyric abstraction (P. Krupa), whispered out meditations in wood and painting (I. Jarošová-Štrbová), light poetic monochromatism (K. Šubjaková), plain naturalism of stone, wood and metal (J. Hubinský), existentially stretched painting (J. Gáll), mystic structural colourism (M. Jesus Machek-Rivero), a combined digital technique (K. Babálová), independent multi-sensual syncretism (J. Vydrnák).

Deeper associations of the present life and spiritual hunger at the time of stout secularism are reflected in a literary section in a form of an artistically depicted word. In intellectual maximalism (J. Tazberik), in situation poetic of a common day (I. Hochel), in a deep river bed of a carefully weighed word (J. Zambor), in a hermetic castle of a complicated tectonic of perceptions and ideas (M. Haugová). The literary section is coronated by "his own blood", i.e. verses marked by oppressive experience of a political prisoner in uranium mains (R. Dobiáš).

A prayer and art, as it can be seen from the symposium this year, have not said the last word so far. I think that they represent a self-preservation alternative to decadence of a current civilisation.

Marián Kvasnička

(Translated by Jiří Uhrovič)

Danica Staššíková-Štukovská

Eszter Kovács

Igor Zmeták

Ján Kubica

M E D Z I N Á R O D N É V Ý T V A R N O - L I T E R Á R N E S Y M P Ó Z I U M O R A E T A R S - S K A L K A

TRENČÍN